Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 31.05.2022
Kabul Tarihi : 19.07.2022

https://doi.org/10.29029/busbed.1123923

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Şeyda ŞANLI[1]

ÖZ

Yönetim Kurulu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen ve sermaye şirketlerinden olan anonim şirketin hem zorunlu hem de daimî organıdır. Yönetim kurulu, anonim şirketin hem yönetim hem de temsil görevine sahip organı olması sebebiyle görevini yerine getirirken, yaptıklarından dolayı hem hukuki hem de cezai sorumlulukları doğabilecektir. Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken gösterecekleri özen tedbirli yönetici ölçütü ile sınırlandırılmıştır. Eski düzenlemelerde yer alan basiretli iş adamı gibi davranma durumu da böylelikle terk edilmiştir. Aynı zamanda köklü değişiklik niteliğinde olan üyeler açısından geçerli olan mutlak teselsül terk edilmiş bunun yerine farklılaştırılmış teselsül ilkesi benimsenmiştir. Çalışmamızda yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumlulukları ve kriterleri, özen yükümü ve farklılaştırılmış teselsül ilkesinden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim kurulu, Sorumluluk, Tedbirli Yönetici, Farklılaştırılmış Teselsül, Özen Yükümü

[1] *Doktora Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk, seydayalin@stu.aydin.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-9484-0515.*

Şanlı, Ş. (2022). Liability of Members of the Board of Directors. *Bingöl University Journal of Social Sciences Institute, 24*, 209-219. https://doi.org/10.29029/busbed.1123923

Article Type : Research Article
Date Received : 31.05.2022
Date Accepted : 19.07.2022

https://doi.org/10.29029/busbed.1123923

LIABILITY OF MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS

Şeyda ŞANLI[1]

ABSTRACT

The Board of Directors is both the mandatory and permanent body of the joint stock company, which is regulated in the number 6102 Turkish Commercial Code and which is one of the capital companies. Board of Directors, while the joint stock company performs its duty as it has both a management and representation body, both legal and criminal responsibilities may arise for what it does. The care that the members of the board of directors show while performing their duties is limited to the criterion of cautious manager. The obligation of board members to act as prudent businessmen was thus abandoned during the abolished Commercial Code period. Thus, the act of acting like prudent businessman in the old regulations was thus abandoned. At the same time, absolute tesulism, which is valid for members with radical changes, has been abandoned and the principle of differentiated tesulism has been adopted instead. At the same time, absolute tesulism, which is valid for members with radical changes, has been abandoned and the principle of differentiated tesulism has been adopted instead. In our study, the legal responsibilities and criteria of the members of the board of directors, the duty of care and the principle of differentiated success will be mentioned.

Keywords: Board of Directors, Responsibility, Prudent Manager, Differentiated Solidarity, Duty of Care.

[1] *Ph.D. Student, Istanbul Aydın University, Faculty of Law, Private Law, seydayalin@stu.aydin.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-9484-0515.*

1. GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 329 hükmüne göre, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mal varlığı ile sorumlu bulunan şirketler anonim şirket olarak düzenlenmiştir. Anonim şirketlerin yönetimi ve temsili yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilir. Yönetim kurulu, TTK ile düzenlenmiş anonim şirketin zorunlu organlarından olup, yokluğu ortaklığın infisah sebebi sayılmaktadır (Üçışık ve Çelik, 2013, s. 375).

Anonim şirketi yönetim ve temsil görevi anonim şirketin esas sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça yönetim kurulunun yetki alanı içindedir. Nitekim TTK m. 365 *"(a)nonim şirket, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur"* şeklindedir. Anonim şirketin kuruluş aşamasında yönetim kurulu, anonim şirket esas sözleşmesi ile bu aşamadan sonra da kural olarak genel kurul tarafından atanmış bir ya da birden fazla gerçek veya tüzel kişiden oluşur. Yönetim kurulu, anonim şirket faaliyetlerinin etkin devamlılığı hususunda her halde karar almakta ve almış olduğu kararlar neticesinde şirketi yönetmektedir. Yönetim kurulunun organ vasfı, şirket tüzel kişiliğinin kazanılmasından feshine kadar ve hatta şirketin tasfiyesi aşamasında bile sınırlı yetkilerle devam etmektedir. (Karahan ve Aslan, 2013, s. 389). Yönetim kurulu yönetim görevine ek olarak, anonim şirketi hem iç ilişkide ortaklara karşı hem de dış ilişkide üçüncü kişilere karşı temsil etmekle de yükümlüdür [1].

Yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki hukuki ilişki doktrinde tartışmalı olup sui generis bir yapıda olduğu ile vekalet veya hizmet akdine dayandığı şeklinde farklı görüşler mevcuttur (Güney Akdağ, 2008, s. 14; Poroy vd., 2021, s. 278; Pulaşlı, 2022a, s. 472). Doktrinde ileri sürülen bizim de katıldığımız görüşe göre, yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkinin özellikle, yönetim kurulunun özen yükümlülüğü noktasında, vekalet sözleşmesine dayanmasıdır.

Çalışmamız kapsamında yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki ilişki ışığında, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hususu TTK çerçevesinde ele alınacaktır.

2. TTK m. 553 Hükmüne Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu

2.1. Genel Olarak

TTK m. 553 uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluklarının gündeme gelmesi için bazı şartların bir arada bulunması gerekecek; aksi halde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilemeyecektir. Buna göre, yönetim kurulu üyesinin sorumlu olabilmesi için, yönetim kurulu üyelerinin kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal etmesi, yapılan ihlalin kusurlu davranış sonucunda ortaya çıkması, zararın oluşması ve ilgili üyenin görevini ihlal eden kusurlu davranışı ile zarar arasında illiyet bağı bulunması gerekecektir.

Bununla birlikte, TTK m. 369 hükmüne göre, yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü düzenlenmiş olup; ilgili yükümlülüğe aykırılık halinde de TTK'da benimsenmiş olan farklılaştırılmış teselsül ilkesi gereğince, üyelerin yükümlülüklerini kusurları oranında ortaya çıkan zararların tazmin edileceği düzenlenmiştir.

2.2. Sorumluluğun Şartları

6098 sayılı TBK m. 49 gereği, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı gidermekle yükümlüdür (Oğuzman ve Öz, 2020, s. 22 vd.). Yine TTK m. 553'te kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde şirkete ve pay sahiplerine ve de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumlu oldukları belirtilmiştir. Bu hükümlerden anlaşılacağı üzere anonim şirket yönetim kurulu sorumlulukları doğması için bazı şartların varlığı gereklidir. İlgili şartlar incelenecek olup; çalışmamız bağlamında sorumluluk davası ayrı başlık altında incelenmeyecektir.

2.2.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülüklerini Kanuna veya Esas Sözleşmeye Aykırı Şekilde İhlal Etmesi

TTK m. 553/I hükmünde, kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini kusurlu davranışlarıyla ihlal edenlerin ortaya çıkan zararlardan dolayı sorumlu olacakları belirtilmiştir. Anılan düzenlemeye göre, anonim şirketin kurucuları, yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve tasfiye memurlarının sorumlu oldukları belirtilmiştir. Çalışmamızın kapsamı yönetim kurulu üyeleri ile sınırlı olduğundan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu değerlendirilecektir.

[1] "(y)önetim kurul yapısında tüzel kişi olarak yer alan şirketin, yönetim kurulunda üyeliğinin bulunmaması halinde ise, temsil yetkisi irdelenmeli ve temsile yetkili olduğu dönemler dikkate alınarak, yetkisinin kapsamı belirlenmelidir." Y. 10. HD., 31.03.2021, E. 2020/286, K. 2022/4777 (sinerjimevzuat).

TTK m. 553/I hükmünde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilmekle birlikte, yönetim kurulu üyelerinden ne anlaşılması gerektiğinin de açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Şöyle ki, sorumluluğun muhatabı olan yönetim kurulu üyeleri, fiili yönetim kurulu üyeleri, kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, yönetim kurulu üyesi olarak seçilen tüzel kişinin yönetim kurulundaki temsilcileri, belirli grup pay veya pay sahibi ya da azınlığın yönetim kurulundaki temsilcileri veya inançlı yönetim kurulu üyeleri olarak farklılık gösterebilecektir (Pulaşlı, 2022b, s. 477).

Yönetim kurulu üyesi seçilebilmek için 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sadece gerçek kişi olma kuralı kaldırılmıştır. Böylelikle, TTK m.359/II uyarınca gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişilerin de yönetim kurulu üyesi olabilme imkânı getirilmiştir. Yönetim kurulu toplantılarına kural olarak ilgili üye bizzat katılmak zorundadır. Öte yandan, tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olması halinde, tüzel kişi kendisini temsilen bir gerçek kişiyi tayin edip, ilgili kişiyi kendisiyle beraber ticaret siciline tescil ve ticaret sicil gazetesine ilan ettirmek zorundadır. Bu bağlamda, ticaret siciline yapılan tescilin etkisi kurucu nitelikte olup, yapılan ilan ise açıklayıcıdır (Pulaşlı, 2022a, s. 415). Böylelikle yönetim kurulu toplantılarına, yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi adına sadece sicile tescil ve sicil gazetesine ilan edilen kişinin katılımı zorunlu olup, bu kişi dışında başkasının tüzel kişi adına toplantıya katılmaları bir anlamda yasaklanmıştır. Bununla birlikte, tüzel kişi namına toplantıya katılan gerçek kişinin kullanmış olduğu oy, tüzel kişi adına kullanılmış sayılacaktır (Pulaşlı, 2022a, s. 414). Yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi kendisini temsil eden gerçek kişiyi değiştirmek isterse, anonim şirkete başvurarak ve yine tescil ve ilan yolu ile ilgili işlemi yapabilecektir (TTK m. 364).

Tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olduğu durumlarda sorumluluk tüzel kişiyi temsil eden gerçek kişiye değil, yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişiye ait olacaktır. Zira burada yönetim kurulu üyesi tüzel kişi olup, tüzel kişi adına toplantıya giren gerçek kişi, tüzel kişi namına oy kullanmaktadır. Bununla birlikte, tüzel kişi adına toplantıya katılan gerçek kişinin işlemiş olduğu haksız fiillerden dolayı her ne kadar tüzel kişi sorumlu olsa da, tüzel kişinin ilgili gerçek kişiye rücu hakkının olduğu da unutulmamalıdır.

2.2.2. Zarar

2.2.2.1. Genel Olarak

Zarar, kişinin kontrolü dahilinde olmayan malvarlığında ortaya çıkan azalma, borçlarındaki artış ya da kar elde edememe olarak ifade edilir (Ayhan vd., 2022, s. 475; Eren, 2017, s. 544; Poroy vd., 2021, s. 434). Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının doğması için, yükümlülüklerini kusurlu hareketleri sonucunda ihlal etmelerinin neticesinde zararın da ortaya çıkması gerekecektir. Bu zarar olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilecektir Olumlu zarar, alacaklının borcun yerine getirilmesi sonucunda ortaya çıkma ihtimali olan menfaatlerinin gerçekleşmemesi sebebiyle uğranılan zarardır. Olumsuz zarar ise, hüküm doğuracağına inanılan bir sözleşmenin hükümsüz olması ya da kurulamaması sebebiyle uğranılan zarardır (Oğuzman ve Öz, 2020, s. 396.). Olumlu ve olumsuz zararlara ek olarak anonim şirketlerde doğrudan zararların yanı sıra dolaylı zararların da tazmini gündeme gelecektir. Bu bağlamda, doğrudan zarar ve dolaylı zararın ayrımı yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları açısından önem arz edecektir.

2.2.2.2. Doğrudan Zarar ve Dolaylı Zarar

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin kusurlu hareketleri sonucunda yükümlülüklerini ihlal etmelerinin neticesinde ortaya çıkan zararın, doğrudan zarar mı dolaylı zarar mı olduğunun tespit edilmesi gerekecektir.

Doğrudan zarar, şirketin malvarlığında azalma, borcunun artması ya da kar elde edememesi anlamına gelebilecektir (Bilgili ve Demirkapı, 2021, s. 597; Bozkurt Yaşar, 2018, s. 140; Poroy vd., 2021, s. 440; Pulaşlı, 2022a, s. 700). Bu bağlamda, şirketin doğrudan zarar gördüğü açık olmakla birlikte, şirketin pay sahiplerinin ve alacaklılarının doğrudan zarar görme ihtimallerinin yanı sıra dolaylı zarar görme ihtimalleri de vardır. Şirket tüzel kişiliğinin yanı sıra, pay sahiplerinin ve şirket alacaklıların da uğramış oldukları zararları nedeniyle zarar veren yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabileceklerdir. İlgili davanın dayanağı sözleşmeye aykırılık sebebiyle olmayıp; haksız fiilden kaynaklandığı söylenebilecektir (Koç, 2020, s. 67; Pulaşlı, 2022a, s. 701).

Dolaylı zararın ortaya çıkabilmesi için ilk olarak doğrudan zarar görenin varlığı gerekir ki, bu uygulamada genelde şirketin tüzel kişiliği olmaktadır (Koç, 2020, s. 68; Poroy, vd., 2021, s. 4443; Pulaşlı, 2022a, s. 702). Özellikle şirketin iflası halinde, şirket alacaklılarının ya da pay sahiplerinin dolaylı zararı gündeme gelmektedir (TTK m. 556). Bu bağlamda şirketin iflasına şirket merkezinin bulunduğu Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından karar verilmesi neticesinde pay sahipleri ve şirket alacaklılarının malvarlığının dolaylı olarak azalması anlamına gelecektir. İflas halinde şirket tüzel kişiliğinin doğrudan zararı meydana gelirken, pay sahipleri ve şirket alacaklıları da bu durumdan dolaylı olarak etkilenecekleri için onların da dolaylı zararları söz konusu olacaktır (Bahtiyar, 2021, s. 407; Bozkurt Yaşar, 2018, s. 142; Koç, 2020, s. 68; Poroy vd., 2021, s. 434).

Pay sahipleri açmış oldukları dava neticesinde zararın giderilmesi adına verilecek tazminatın kendilerine değil, şirkete ödenmesini talep edebilecektir. Bununla birlikte, şirket tüzel kişiliğinin uğradığı zarar dava açılmadan da

tazmin edilebilecek olup, bu halde dava açılmasına gerek olmayacağı gibi, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan da bahsedilemeyecektir.

2.2.2.3. İlliyet Bağı

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranışı sonucunda zarar ortaya çıkması gerekecektir. Diğer bir ifadeyle, anonim şirket yönetim kurulu üyesinin kanun veya ana sözleşmeye aykırı davranış ile sonuç arasında neden sonuç ilişkisinin var olması yani illiyet bağının varlığı şarttır. Uygun illiyet bağı yani neden sonuç ilişkisi yoksa yönetim kurulundan zararın tazmini talep edilemeyecektir (Oğuzman ve Öz, 2020, s. 393)[2].

Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken yapmış olduğu kanuna veya esas sözleşmeye aykırı davranışları sebebiyle zarar meydana gelmezse, diğer ifadeyle illiyet bağı kesilirse, ilgili üyelerin sorumluluklarından bahsedilemeyecektir.

2.2.2.4. Kusur

Türk hukukunda hukuki sorumluluğun yanı sıra cezai sorumluluk da vardır. Hukuki sorumluluk ise kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. TBK esas itibariyle kusur sorumluluğunu benimsemiştir (Oğuzman ve Öz, 2020, s. 33 vd.). Nitekim, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu düzenleyen TTK m.553 hükmü de kusur sorumluluğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin kusuru olmadığı sürece zarar meydana gelse dahi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır[3].

TTK m. 553 hükmünün kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu m. 754 hükmüdür. Mehaz kanunun ilgili maddesinde "kasıt ve ihmalle" denilmek suretiyle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu yönünden ayrıma gidilmiştir (TTK m. 553 gerekçesi). Bununla birlikte, TTK m. 553 hükmünde böyle bir ayrım yapılmamış, sadece "kusur" ifadesine yer verilmiştir. TTK m. 553/I hükmünde yer alan "kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça," ibaresi 6335 sayılı Kanun m. 41 hükmü ile uygulamada oluşabilecek karışıklıkları önlemek adına madde metninden çıkarılmıştır.

2.2.2.4.1. Kusura Dayanan Sorumluluk

Türk hukuk sistemimizde esas olan sorumluluk türü kusur sorumluluğudur (Ayhan vd., 2022, s. 481; Eren, 2017, s. 513; Koç, 2020, s. 69). TTK ile işlerlik kazanan anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu olan farklılaştırılmış teselsül ilkesinin temelinde de kusur ilkesi mevcuttur (Ayhan vd., 2022, s. 481; Bahtiyar, 2021, s. 396; Helvacı, 2013, s. 80; Pulaşlı, 2022a, s. 712). Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken kusurundan kaynaklanmayan davranışlardan dolayı sorumluluğu doğmayacaktır.

Yönetim kurulu ile şirket arasındaki hukuki ilişki doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde ileri sürülen bizim de katıldığımız görüşe göre, aralarında var olan ilişkinin ilk olarak esas sözleşme hükümlerine göre tespit edilmesi gerektiği; şayet esas sözleşmede buna yönelik herhangi bir düzenleme yoksa ayrıca özel hükümlerden aradaki ilişkinin hukuki niteliği tespit edilemiyorsa, vekalet hükümlerinin uygulanılması gerektiğidir (Pulaşlı, 2022a, s. 472).

Hukuki sorumluluk, TTK m. 549 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. 6762 sayılı mülga TK döneminde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ikiye ayrılmıştı. Mülga TK döneminde, yönetim kurulu üyelerinin kuruluş aşamasında ve kuruluş aşamasından sonra sorumlulukları olacaktı. TTK'nın yürürlüğe girmesi ile bu ikili ayrım terk edilmiştir. TTK' da yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu kuruluş aşamasında ve kuruluş aşamasından sonra olarak değil; genel ve özel sorumluluk halleri (TTK m. 549-552) olarak ikili ayrıma tabi tutulmuştur (Bahtiyar, 2021, s. 395; Dedeağaç ve Sapan, 2013, s. 67; Dinç, 2016, s. 164; Kayar, 2018, s. 411; Poroy vd., 2021, s. 391).

---

[2] "(d)avacıların iddia ettiği gibi zarar ile davalıların eylemleri arasında illiyet bağı bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir." Y. 11. HD, 20.01.2021, E. 2020/318, 2021/230 (karararama.yargitay.com.tr).

"(y)öneticinin sorumluluğuna gidilebilmesi için eylem ile zarar arasında illiyet bağının bulunması da zorunludur. Bu itibarla, mahkemece, öncelikle vergi müfettişi raporuna konu faturaların düzenlendiği tarihte şirket yönetim kurulunun kimlerden teşekkül ettiği ve TTK 336/2 maddesinde belirtildiği şekilde mesuliyetin münhasıran yönetim kurulu üyelerinden birisine verilip verilmediğinin tespit edilmesi, akabinde ise şirket defter ve kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak, şirketin gerçek zararı belirlenmeli." Y. 11. HD, 02.11.2020, E. 2019/5173, 2020/4609 (karararama.yargitay.com.tr).

[3] "TTK 338 ve 359'uncu maddeleri uyarınca yönetim ve denetim kurulu üyeleri, ancak kendilerine bir kusur izafe edilemeyeceğini kanıtlayarak bu sorumluluktan kurtulabilirler." Y. HGK, 14.10.2021, E. 2021/586, 2021/1229 (karararama.yargitay.com.tr).

Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerine karşı, sözleşmeden kaynaklanan kusura dayalı sorumlulukları vardır (Poroy vd., 2021, s. 390; Pulaşlı, 2009, s. 36). Üyelerin kusura dayalı sorumluluklarının istisnaları özel sorumluluk hali olarak zikredilmektedir. Diğer bir ifadeyle, TTK m. 549, 550 ve 552 hükümlerine göre, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu olup olmadığının herhangi bir önemi olmaksızın, anonim şirketin zarara uğraması halinde yönetim kurulu üyeleri kusursuz olsa dahi sorumluluğuna gidilecektir (Koç, 2020, s. 69).

TTK m. 553 hükmünde, yönetim kurulu üyelerinin genel sorumluluk hali düzenlenmiştir. Özel sorumluluk halleri dışında kalan durumlarda, kanundan ve anonim şirket esas sözleşmesinden doğan sorumluluklarını kusurlu şekilde ihlal etmeleri halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına gidilebilecektir (Pulaşlı, 2009, s. 69). Zira, yönetim kurulu üyelerinin, kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan sorumlulukların kusurlu şekilde ihlal edilmesi durumunda ilgili anonim şirkete, ilgili şirketin pay sahiplerine ve ilgili şirketin alacaklılarına karşı ortaya çıkan zararları tazmin etme yükümlülüğü altına gireceklerdir. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin genel sorumluluk halinden bahsedilebilmesi için her şeyden önce kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklere aykırılık gündeme gelecektir.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğabilmesi için kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan sorumlulukların ihlal edilmesinin yanı sıra, yönetim kurulu üyesinin kusurunun bulunması da gerekmektedir. Zira, TTK m. 553 hükmünde yönetim kurulu üyelerinin kusur sorumluluğundan bahsedilmektedir. Bu bağlamda, ilgili yönetim kurulu üyesi görevini yerine getirirken kasten, ağır ihmal ya da hafif ihmal kapsamında yapmış olduğu her türlü davranıştan dolayı sorumlu tutulabilecektir (Eren, 2017, s. 591; Koç, 2020, s. 69).

TTK m. 553 hükmünde "yönetim kusuru" açık bir sorumluluk hali olarak düzenlenmemiştir (TTK m. 553 gerekçesi). Bununla birlikte, ilgili maddede yönetim kurulu üyelerinin "kanun ve esas sözleşme" hükümlerine aykırı davranışları dolayısıyla sorumlu olabileceklerinden bahsedilmesi kanaatimizce daha yerinde bir düzenlemedir. Şöyle ki, yönetim kurulu üyelerinin yönetim kusuru sebebiyle sorumluluklarının olması halinde somut olayda ilgili sorumluluğunun çerçevesinin çizilmesi daha zor olacak ve böylelikle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk kapsamı net bir şekilde tespit edilemeyecektir. Öte yandan, ilgili madde hükmünde yönetim kurulu üyelerinin "kanun ve esas sözleşme" hükümlerine aykırı davranışları sebebiyle sorumlu tutulması yerine "kanun ve/veya esas sözleşme" hükümlerine şeklinde değiştirilmesi daha yerinde olacaktır. Zira, yönetim kurulu üyesinin davranışı kanuna ve esas sözleşme hükümlerinin ikisine birden aykırılık teşkil etmesi halinde sorumlu olacak; bu durumda kanunun emredici hükümleri dışında kalan ticari hükümlerin tamamen yok sayılmasına sebebiyet verebilecektir. Aynı zamanda doktrinde ileri sürülen bizim de katıldığımız görüşe göre, yönetim kurulu üyesinin görevlerini yerine getirirken başkaca düzenlemelere aykırı davranışı dolayısıyla sorumlu tutulup tutulamayacağı yönünde de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Koç, 2020, s. 64). Her ne kadar somut olaya göre, ilgili yönetim kurulu üyesinin sorumluluğun tespiti için çoğu zaman dava açılması ve sonucunda ilgili yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna gidilecek olsa da bu durumun kanun koyucu tarafından düzenlenmesi halinde, dava açılmadan da tespit edilmesi yerinde bir düzenleme olacaktır.

TTK m. 553/I hükmünde yer alan, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için ilgili yönetim kurulu üyesinin görevlerini yerine getirirken kusurlu davranışından kaynaklanan hallerden dolayı sorumlu tutulması yerinde bir düzenlemedir. Zira, yönetim kurulu üyelerinin yönetime ilişkin görevlerini yerine getirirken kusursuz sorumluluğunun kabulü ihtimalinde, yönetim kurulu üyeleri rahat çalışamayacak ve hatta yönetim kurulu üyesi olmak istememe durumuyla karşı karşıya kalınabilecektir. Yine kusursuz sorumluluğun kabulü ihtimalinde, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal etmesi olmakta; bu ihlalin gerekçesi ve ne şekilde meydana geldiği de sorgulanmayacaktır. Bu bağlamda, TTK m. 553/I hükmünde düzenlenen yönetim kurulu üyelerinin kusurlu sorumluluğu, kusursuz sorumluluğuna kıyasen yerinde bir düzenlemedir.

TTK m. 553/II hükmünde ise, yönetim kurulunun kanundan doğan ya da esas sözleşmeden kaynaklanan devir yetkisini kullanarak, görev ve yetkilerini devretmesi halinde sorumluluğun görev ve yetkiyi devralan kişilere ait olduğunu, yönetim kurulu sorumluluğunun sadece "seçimde makul derecede özen göstermek" ile sınırlı olduğu düzenlenmiştir. Böylece yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin somut bir sınırlama getirilmiştir (Pulaşlı, 2022a, s. 718). İlgili düzenleme ışığında yönetim kurulu üyesi, yönetimin devredileceği kişinin seçiminde makul derecede özen göstermekle yükümlüdür. Diğer bir deyişle, yönetim kurulu üyesinin görevini devrettiği kişinin, kendisine devredilen görevi layıkıyla yerine getirebilecek deneyime ve bilgiye sahip olması gerekecektir. Devredilen görev için uygun vasıflara sahip olmayan kişilerin seçilmesi ihtimalinde ise, görevi devralan kişinin almış olduğu kararlardan ve alınan kararlar neticesinde ortaya çıkma ihtimali olan bu zararlardan yönetim kurulu üyesi de sorumlu olacaktır. Öte yandan, seçilen kişi devredilen görevi layıkıyla yerine getirebilecek deneyime ve bilgiye sahip ise, kural olarak yalnızca bu kişi kendisine devredilen görev ile ilgili sorumluluk altına girecektir. Bununla birlikte, her ne kadar seçilen kişi devredilen görevi layıkıyla yerine getirebilecek deneyime ve bilgiye sahip olsa da, ilgili görevin layıkıyla yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesi gerekecektir. İlgili denetleme, seçilen kişilerin yapmış olduğu işlemlerin tek tek denetlenmesi şeklinde olmayıp; işlerin gidişatının takibi amaçlı yapılmaktadır.

TTK m. 553/III hükmünde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için, sorumluluğu doğuran davranışın ya da olayın ilgili kişinin iradesi sonucu gerçekleşmesi gerekmektedir. Öte yandan, sorumluluğu doğuran davranışın ya da olayın o kişinin iradesi dışında ortaya çıkması halinde ise, ilgili kişinin sorumlu tutulması söz konusu olmayacaktır. Şöyle ki, kişinin gözetim ve özen yükümü ile bu durum tespit edilecek nitelikte olsa dahi, irade dışında ortaya çıkan olaylar sebebiyle kişiye herhangi bir sorumluluk yüklenemeyecektir. Bu anlamda, ilgili düzenleme ile gözetim ve özen yükümlülüğüne sınırlama getirilmiştir. Zira madde gerekçesinde de yönetim kurulu üyelerinin sınırları net olmayan bir gözetim görevi anlayışından yola çıkarak yükümlülük altına girmelerini engellemek olduğu belirtilmektedir (Pulaşlı, 2022a, s. 721). Kanaatimizce, ilgili madde hükmünün mülga kanundan farklı olarak bu şekilde düzenlenmesi isabetli olmuştur. Şöyle ki, 6762 sayılı mülga TK'da yönetim kurulu üyelerinin basiretli iş adamı gibi davranmaları gerektiği ile ilgili düzenleme, yönetim kurulu üyelerinin her şeyi öngörmeleri diğer bir ifadeyle insan olmanın çok ötesinde bir öngörü anlayışı içinde olmaları gerektiğini ve böylece ortaya çıkan her ihtimalde ilgili üyelerin sorumlu olacakları hüküm altına alınmıştı.

Yönetim kurulu üyesinin kusurlu sorumlu olması sebebiyle, ilgili kusurun varlığını ispat yükü de önem arz etmektedir. Buna göre, kusurun olduğunu kim iddia ederse, ispat yükü de ona ait olacaktır. Diğer bir ifadeyle, kusurun olduğunu ispat kusurun varlığını iddia eden davacıya düşecektir ki bu durum ispat yükünde genel kuraldır (Koç, 2020, s. 70; Pulaşlı, 2022a, s. 715). Böylelikle, TTK m. 553 hükmünün ilk halinde, yönetim kurulu üyelerinin "kusurlarının bulunmadığını ispat etmedikçe" ibaresi bulunmaktaydı. İlgili ibare, 6335 sayılı Kanun m. 27 ile kaldırılmış ve böylelikle yönetim kurulu üyeleri kusursuz olduklarını ispatlama yükünden kurtarılmıştır. Böylece ispat yükü yer değiştirmiş, makul derecede özenin gösterilmediğini ispat yükü iddia edene yüklenmiştir (Bozkurt, 2009, s. 157; Poroy vd., 2021, s. 391)[4].

2.2.2.4.2. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi

TTK m. 557 hükmünde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun ne şekilde belirleneceği düzenlenmiştir. İlgili hüküm, farklılaştırılmış teselsül ilkesinden bahsetmektedir. TTK m. 557/I hükmüne göre, yönetim kurulu üyesinin göreviyle ilgili yapmış olduğu işlemler dolayısıyla zarar gören kişinin, her bir yönetim kurulu üyesinin kusuruna atfedilebilecek oranda ve somut olaya göre ödenmesi gereken tazminat miktarını talep edebileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte, TTK m. 557/II hükmünde, yönetim kurulu üyelerinin tamamına, zararın tamamı için de dava açabileceği düzenlenmiştir. Bu ihtimalde ise, TTK m. 557/ III hükmüne göre, hâkim her bir yönetim kurulu üyesinin bireysel sorumluluk tavanını belirleyecek ve böylelikle yönetim kurulu üyesi belirlenen bireysel sorumluluk tavanına göre zarar görenin zararını tazmin edecektir.

TTK ile 6762 sayılı mülga TK döneminde uygulama alanı bulan anonim şirketin yönetim kurulunun organ olarak sorumluluğu kural olmaktan çıkarılmış; ilgili kural yerine yönetim kurulu üyelerine dayalı sorumluluk benimsenmiştir (Ayhan vd., 2022, s. 475; Bahtiyar, 2021, s. 395; Poroy vd., 2021, s. 433; Pulaşlı, 2022a, s. 725). Öte yandan, TTK'ya göre anonim şirketin yönetim kurulunun organ olarak sorumlu olabilme hali de söz konusudur. Anonim şirketin yönetim kurulunun organ olarak sorumlu tutulabilmesi için bazı koşulların mevcut olması gerekecektir. İlgili koşullar, şirketi yönetecek kişilerin seçiminde, şirketin yönetimine ilişkin üst düzeydeki talimatlarda ve yönetimdeki kişilerin üst gözetiminde kusurlu olması halleridir. Yönetim kurulu koşullarının tamamında kusurlu değilse ve bu durumu ispat ederse, organ olarak sorumluluklarından bahsedilemeyecektir (Pulaşlı, 2022a, s. 474).

Yönetim kurulu üyelerinden meydana gelen zararın talep edilebilmesi için, ilgili zararın yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken kusurlu davranışı olması ve bu sebeple de görevlerini tam ve/veya doğru bir şekilde yerine getirmemelerinden kaynaklanması gerekecektir. Yönetim kurulu üyesinin kusurlu olup olmadığının belirlenmesi somut olaya göre değişkenlik gösterecektir. Şöyle ki, görev ve yetkinin özelliği ile gerektiği gibi yerine getirilmemesinin sebepleri ve aynı zamanda temsil ve yönetim yetkisinin üçüncü kişilere devredilmiş olması halinde de ilgili kişilerin seçiminde gerekli özenin gösterilip gösterilmediği de önem arz edecektir (Kayar, 2018, s. 460; Pulaşlı, 2022a, s. 719).

TTK'da, 6762 sayılı mülga TK'da yer alan kusur sorumluluğu ilkesinin uygulanmasına devam edilmekle birlikte, mutlak teselsül ilkesi terk edilmiştir. TTK ile yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları açısından, 6762 sayılı mülga TK'da uygulanan mutlak teselsül yerine hakkaniyete uygun olan farklılaştırılmış teselsül ilkesi

[4] "(a)nonim şirketlerde yönetim ve denetim kurulu üyelerinin görevleri sırasında sebep oldukları zarardan sorumlu olması için öncelikli koşul, zararın olmasıdır. Zarar gören, bu zararının varlığını kanıtlamalıdır. Zararın varlığı sabit ise, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin zarardan sorumlu olduğu karine olarak kabul edilir." Y. HGK., 14.10.2021, E. 2021/586, 2021/1229 (karararama.yargitay.com.tr)

uygulanmaya başlanmıştır (Helvacı, 2013:77; Poroy vd., 2021:390)[5]. Farklılaştırılmış teselsül ilkesinin hakkaniyete uygun olmasının sebebi, yönetim kurulu üyelerinin somut olaydaki kusur oranlarına ve derecelerine bakılarak ilgili üyeden tazminat talep edilebilecek olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken kusurlu davranışı sonucunda ortaya çıkan zarardan her bir üyenin sadece kendisinin meydana getirdiği zarardan sorumlu olması, bir diğerinin yapmış olduğu zararlardan sorumlu olmaması durumu hakkaniyete uygun bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, mutlak teselsülde zararın tamamı tek bir yönetim kurulu üyesinden kusur derecesine bakılmaksızın talep edilebilirdi. Diğer bir ifadeyle, yönetim kurulu üyesi zararın tamamından her koşulda sorumlu olmaktaydı ki bu durum mutlak teselsül olarak adlandırılmaktaydı (Ayhan vd., 2022, s. 485; Helvacı, 2013, s. 87; Koç, 2020, s. 70; Poroy vd., 2021, s. 433). Mutlak teselsülde ilgili yönetim kurulu üyesinin diğer sorumlulara karşı açtığı rücu davasında kusur derecesine bakılmaktaydı (Bahtiyar, 2021, s. 392).

Mutlak teselsül farklılaştırılmış teselsül ilkesini içinde barındırmaktadır (Helvacı, 2013, s. 87; Koç, 2020, s. 70; Poroy vd., 2021, s. 433) TTK'da benimsenen farklılaştırılmış teselsül ilkesi, aynı zararın ortaya çıkmasına sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerinden her birinin zarardan, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde diğer üyelerle birlikte sorumlu olması halidir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesini mutlak teselsülden ayıran en önemli özelliği, yönetim kurulu üyelerinin yalnızca uygun nedensellik bağına göre kendisinden kaynaklanabilecek zararlardan sorumlu tutulmasıdır. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin tek başına vermiş oldukları zararlardan, tek başına sorumluluğu olacak ve teselsülden bahsedilemeyecektir (Ayhan vd., 2022, s. 486; Bahtiyar, 2021, s. 402; Koç, 2020, s. 70). Zira zararın ilgili yönetim kurulu üyesi tarafından tek başına verilmesi halinde, ortaya çıkan zarar ile diğer üyeler arasındaki illiyet bağı kesilecektir. Bununla birlikte, mutlak teselsülde yönetim kurulu üyesinin görevleriyle ilgili yapmış olduğu işlemlerin kanunu veya esas sözleşmeyi ihlal etmesi halinde ortaya çıkan zarardan kimin hangi oranda zarara sebebiyet verdiğine bakılmaksızın, hatta zararın ortaya çıkmasında herhangi bir rolü olmasa da zarar gören herhangi bir yönetim kurulu üyesinden zararın tamamını talep edebilecektir (Ayhan vd., 2022, s. 487; Helvacı, 2013, s. 87). Bununla birlikte, farklılaştırılmış teselsülde, sorumluluğu bulunmayan yönetim kurulu üyesine karşı dava açma imkânı yoktur. Aynı zamanda, zarar gören yönetim kurulu üyesine, ilgili üyenin sorumluluğunun tavanına göre dava açabilecektir.

Konuyu örnekle somutlaştıracak olursak, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin A, B, C olması ihtimalinde ilgili üyelerin görevlerini yerine getirirken ortaya çıkan zararın 100.000 TL olduğunu, üyelerin bireysel sorumluluk tavanlarının ise, A'nın %75, B'nin %50, C'nin %50 olması halinde farklılaştırılmış teselsül ilkesine göre üyelerin sorumlulukları sırasıyla 75.000TL, 50.000 TL, 50.000 TL olarak belirlenir. Böylelikle, zarar gören alacaklı, yönetim kurulu üyesinden alacağının tamamını talep edemeyecektir (Pulaşlı, 2022a, s. 727). Öte yandan, farklılaştırılmış teselsül ilkesinin benimsenmesi ile alacaklının korunması durumu da bir anlamda askıya alınmıştır[6]. Kısacası, yönetim kurulu üyesinin bireysel sorumluluk tavanı, somut olayın özelliklerine göre, yönetim kurulu üyesinin kusuruna ve durumun gereklerine göre hâkim tarafından belirlenecektir.

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinde, yönetim kurulunun aynı zarardan sorumlu tutulan her üyesi, kendi kusurlarından kaynaklanan zararlardan sorumlu tutulacaktır. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyeleri dış ilişkide şahsi indirim nedenlerini ileri sürerek zararın tamamından değil, kendi kusurlarına atfedilebilecek oranda sorumlu tutulacaklardır. Böylelikle, 6762 sayılı mülga TK'da uygulanan mutlak teselsülden farklı olarak, farklılaştırılmış teselsül neticesinde yönetim kurulu üyelerinin kendi kusurları oranında sorumlu olmaları sağlanmıştır (Ayhan vd., 2022, s. 485; Bahtiyar, 2021, s. 401; Pulaşlı, 2022a, s. 723). Bununla birlikte, 6762 sayılı mülga TK döneminde yönetim kurulu üyesinin sorumluluktan kurtulabilmesi için kusursuz olduğunu ispatlaması gerekirdi. Öte yandan, TTK döneminde benimsenen farklılaştırılmış teselsüle göre, hiç kimse kendisine atfedilemeyen zarardan dolayı sorumlu olmayacak; dış ilişkide ise kusuru ile kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranması sebebiyle verdiği zararlardan ise şahsi sorumlulukları söz konusu olacaktır (Kayar, 2018, s. 460; Pulaşlı, 2022a, s. 727). Öte yandan, mutlak teselsülde kusurla zarar arasında neden sonuç ilişkisinin yani illiyet bağının mevcut olup olmadığına bakılmazken, farklılaşmış teselsülde illiyet bağının olmaması halinde yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna gidilemeyecektir. Açıklanan sebepler ışığında, farklılaşmış teselsül ilkesinin hakkaniyete daha uygun olduğu açıktır.

[5] "6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu zamanında var olan üyelerin mutlak müteselsil sorumluluğu sisteminden farklı olarak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 557.maddesinde, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ilişkin olarak Kurumsal Yönetim İlkeleri çerçevesinde "farklılaştırılmış teselsül ilkesi" benimsenmiştir" Y. 11. HD., 01.06.2021, E.2019/4815; 2021/4664 (sinerjimevzuat).

[6] "(f)arklılaştırılmış teselsülde, alacaklının menfaatlerini koruyan mutlak teselsül yapısı ile borçluların menfaatlerini koruyan iç ilişkide kendisine düşen payla sorumluluk arasında bir ortalamaya gidilmekte, bir kişinin tek başına iken sorumlu olacağı tutar gözetilmektedir." Y. 15. HD., 31.05.2021, E.2020/1186, K. 2021/2348 (sinerjimevzuat).

Özetle, yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğuna gidilebilmesi için, ortaya çıkan zarara ne oranda etki ettiği, diğer bir ifadeyle kusur derecesi önem arz edecektir. Hâkim de önüne gelen ilgili uyuşmazlıkta, her bir yönetim kurulu üyesinin bireysel sorumluluk tavanını belirlemesi gerekecektir. Böylelikle, her bir yönetim kurulu üyesi yalnızca kendi kusuruna dayalı olan zararın tazmin edilmesinden sorumlu olacaktır (Bahtiyar, 2021, s. 392-393; Pulaşlı, 2022a, s. 725). Zira bu sorumlulukta, dış ilişkide sorumluluk kişinin kusurlu olmasına, sorumluluğun miktarı ise kusurun derecesi ve durumun gereklerine belirlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, farklılaştırılmış teselsül yönetim kurulu üyelerinin dış ilişkideki sorumluluğunu düzenlemekte olup; iç ilişkideki üyeler arasındaki rücu hakkından bahsetmemektedir.

2.2.2.4.3. Özen Yükümü

Doktrinde ileri sürülen bizim de katıldığımız görüşe göre, anonim şirket ile yönetim kurulunun aralarında var olan ilişkinin ilk olarak esas sözleşme hükümlerine göre tespit edilmesi gerektiği; şayet esas sözleşmede buna yönelik herhangi bir düzenleme yoksa ayrıca özel hükümlerden aradaki ilişkinin hukuki niteliği tespit edilemiyorsa, vekalet hükümlerinin uygulanılması gerektiğidir (Pulaşlı, 2022a, s. 472) Vekalet sözleşmesinin mahiyeti gereği vekil yalnızca üstlendiği işi belli bir özen ölçüsünde yerine getirmeyi üstlenmekte, ancak üstlenmiş olduğu işin sonucunu borçlanmamaktadır (Pulaşlı, 2022a, s. 472; Zevkliler, 2021, s. 366).

6762 sayılı mülga TK uygulamasında yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken göstermeleri gereken özenin ölçüsü "basiretli iş adamı" davranması yönündeyken[7], bu ölçüt yerini "tedbirli bir yönetici" esasına bırakmıştır. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken kusurlu olup olmadıkları, tedbirli yönetici esasına göre belirlenecektir.

6762 sayılı mülga TK döneminde, tacirler, tüm ticari faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmek; öngörülü olmak ve bu öngörü neticesinde işlemlerini tertip etmek mecburiyetindeydiler. Bu bağlamda tacirler, yapacağı sözleşmelerin yerine getirilip getirilemeyeceğini dikkate alıp "basiretli bir iş adamı" gibi davranmak zorunda olup, borcun ifasını engelleyebilecek durumları önceden öngörüp buna göre hareket etmek zorundaydılar (Kizir, 2011, s. 48).

TTK'nın yürürlüğe girmesi ile yönetim kurulu üyelerinin "basiretli iş adamı" yani öngörü sahibi olmaları kriteri terk edilmiş olup; bunun yerine "tedbirli yönetici" kriteri getirilmiştir. Getirilen bu düzenlemenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, özenin makul derecede olması yeterli görülmüş, böylelikle de yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken baskı altında çalışmaları engellenmiştir. Bununla birlikte, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken göstermeleri gereken özen, TTK m. 369 hükmünde de belirtildiği üzere objektif özendir (Ayhan vd., 2022, s. 324; Bahtiyar, 2021, s. 250; Doğanay, 1994, s. 58; Poroy vd., 2021, s. 420; Pulaşlı, 2022a, s. 691; Şener, 2015, s. 418). Bu sebeple de, yönetim kurulu üyeleri görevlerini yerine getirirken göstermeleri gereken özen şahsi durumlarına göre değil; tedbirli yöneticiye göre belirlenecektir (Ayhan vd., 2022, s. 324; Bahtiyar, 2021, s. 250; Koç, 2020, s. 69).

Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken göstermesi gereken özen doktrinde işadamı kararı ilkesi ile de açıklanmaktadır (Pulaşlı, 2022a, s. 483). İş adamı kararı ilkesi, Türk hukukunda pozitif olarak düzenlenmiş değildir. İşadamı kararı ilkesinden TTK m. 369 hükmünün gerekçesinde bahsedilmektedir. Her ne kadar ilke, TTK m. 369 hükmünde tedbirli yönetici ölçüsünün açıklanması aşamasında bahsedilmiş olsa da ilgili ilke, tedbirli yönetici ölçüsünün açıklanması anlamında yeterli değildir. TTK m. 369 gerekçesine göre, her ne olursa olsun şirket yararına olanı yapmak, zararına olandan ise kaçınmak, özen borcunun ölçüsü olarak değerlendirilmemelidir. Tedbirli yöneticinin özen ölçüsü, emsal teşkil edecek yönetim kurulu üyelerinin göstermesi gereken özene göre belirlenmesi gerekir. Bununla birlikte, yönetim kurulu üyesinin tedbirli yönetici gibi davranması halinde, kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak iş adamı kararı verilebilmesi ve bu karara rağmen risk oluşuyorsa sorumluluğunun söz konusu olmaması gündeme gelmektedir (Madde gerekçesi; Göktürk, 2011, s. 235). Öte yandan iş adamı kararı yönetim kurulu üyelerinin hukuka uygun yasal işlemleri için uygulama alanı bulabilecektir. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin kanuna, esas sözleşmeye, iç yönergeye aykırı kararları ya da haksız fiilleri bakımından iş adamı kararı uygulama alanı bulamayacaktır (Pulaşlı, 2022a, s. 475).

İş adamı kararı ilkesinin uygulanabilmesi için bazı koşulların mevcut olması gerekmektedir. Buna göre, yönetim kurulunun almış olduğu karar şirkete ilişkin olmalı, bu kararın alınması aşamasında şirket işleri özenle takip

[7] "(ş)irketin yönetim kurulunun, ticaret şirketinin iştigal konularına giren bütün faaliyetlerinde (Basiretli bir iş adamı) gibi hareket etmesi gerekir. Bunun önemli bir kıstası da herhangi bir faaliyetin Şirket yararına olup olmadığıdır. Sorumluluğa karşılık ticari hayatın gerektirdiği yetkilerin tanınmaması basiretli bir iş adamı gibi hareket etme olanağını kaldırır. Yönetim kurulu hakkında dava açılabilmesi için Şirket Genel Kurulunun bu yolda kararı gerekir." Y.11. HD.,17.12.1974, E.1974/3677, K.1974/3733 (sinerjimevzuat)

edilmiş olmalıdır (Pulaşlı, 2022a, s. 482vd.). Bu bağlamda, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken şirketin menfaatine aykırı olmayacak şekilde hareket etmeleri gerekecektir.

3.TARTIŞMA ve SONUÇ

Yönetim kurulu aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadıkça anonim şirketin yönetim ve temsil organıdır. Bu bağlamda şirket faaliyetlerinin aksamaması adına yönetim kurulu şirket işlerinin gerektirdiği her durumda karar almakta, şirketi yönetmekte ve üçüncü kişilere karşı şirketi temsil etmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklarını ihlal etmeleri yeterli olmayıp, ihlalin ilgili üyenin kusurlu hareketi sonucunda meydana gelmesi gerekmektedir. Bu durumda, yönetim kurulu üyesinin yükümlülüğünü kusurlu hareketiyle ihlal etmesi neticesinde zarar meydana gelirse ilgili zararı tazmin etmektedir. İlgili zarar, hem şirket, hem pay sahipleri hem de şirket alacaklılarını etkileyebilecektir. 6762 sayılı mülga TK döneminde sadece dolayısıyla uğranılan zararlar sebebiyle yönetim kurulunun sorumluluğundan bahsedilmişken, TTK ile dolayısıyla uğranılan zararlara ek olarak doğrudan uğranılan zararlar sebebiyle de yönetim kurulunun sorumluluğundan bahsedilmiştir.

Yönetim kurulunun sorumluluğundan bahsedilebilmesi için bazı koşulların bir arada bulunması gerekecektir. Bu koşullar, yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüklerini kanuna veya esas sözleşmeye aykırı şekilde ihlal etmesi, zarar, kusur ve illiyet bağıdır. Zarar, kişinin kontrolü dışında malvarlığında meydana gelen azalma, borçlarının artması, kar elde edememesi olarak tanımlanabilir. Doğrudan zarar, şirketin, şirket ortaklarının veya alacaklıların malvarlığında meydana gelen eksilmeyi ifade etmektedir. Dolaylı zarar ise, şirketin tüzel kişiliğinde meydana gelen zarar sebebiyle, şirketin pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının uğrayacağı zarardır. Yönetim kurulu üyelerinin kusurlarıyla bir zarar meydana gelmiş olsa dahi kanuna ve esas sözleşmeye bir aykırılık yoksa anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilemeyecektir. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranışı sonucunda zarar ortaya çıkması gerekecektir.

Özel sorumluluk halleri dışında kalan durumlarda, kanundan ve anonim şirket esas sözleşmesinden doğan sorumluluklarını kusurlu şekilde ihlal etmeleri halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına gidilebilecektir. İlgili yönetim kurulu üyesi görevini yerine getirirken kasten, ağır ihmal ya da hafif ihmal kapsamında yapmış olduğu her türlü davranıştan dolayı sorumlu tutulabilecektir. Yönetim kurulu üyesinin kusurlu sorumlu olması sebebiyle, ilgili kusurun varlığını ispat yükü de önem arz etmektedir. TTK m. 553 hükmünün ilk halinde, yönetim kurulu üyelerinin "kusurlarının bulunmadığını ispat etmedikçe" ibaresi bulunmaktaydı ancak ilgili maddenin son halinde yönetim kurulu üyesinin kusurunun olduğunu kim iddia ederse, ispat yükü de ona ait olacaktır.

TTK m. 557 hükmünde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun ne şekilde belirleneceği düzenlenmiştir. İlgili hüküm, farklılaştırılmış teselsül ilkesinden bahsetmektedir. 6762 sayılı mülga TK döneminde benimsenmiş olsan mutlak teselsül ilkesi terk edilerek onun yerine farklılaştırılmış teselsül ilkesi benimsenmiştir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesine göre, yönetim kurulu üyesinin kusurunun derecesinin belirlenmesinde her bir yönetim kurulu üyesinin kusuruna atfedilebilecek oranda ve somut olaya göre ödenmesi gereken tazminat miktarını talep edebileceği düzenlenmiştir (TTK m. 557/I). Hükmün devamında yönetim kurulu üyelerinin tamamına, zararın tamamı için de dava açabileceği düzenlenmiştir (TTK m.557/II). Bu ihtimalde, hakim ilgili yönetim kurulu üyesinin bireysel sorumluluk tavanını somut olayın özelliklerine göre belirleyecektir. Böylelikle, yönetim kurulu üyesi kendisine atfedilemeyen hiçbir şeyden dolayı sorumlu olmayacak, bir anlamda alacaklının korunması ilkesi de bir anlamda askıya alınmış olacaktır.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun belirlenmesi noktasında bir diğer yenilik de tedbirli yönetici ölçüsüdür. Şöyle ki, 6762 sayılı mülga TK döneminde yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken basiretli iş adamı gibi davranma mecburiyetleri, onları bir anlamda baskı altına almaktaydı. TTK döneminde ise, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken tedbirli yönetici gibi davranmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken göstermesi gereken özen doktrinde işadamı kararı ilkesi ile de açıklanmaktadır. Her ne kadar iş adamı kararı kanunkoyucu tarafından özel olarak düzenlenmese de TTK m. 369 gerekçesinde bahsedilmiştir. İş adamı kararının yönetim kurulu üyelerine uygulanabilmesi için, ilgili üyelerin şirkete ilişkin karar almalarının yanı sıra, şirket işlerini de özenli şekilde takip etmeleri gerekmektedir. Böylelikle yönetim kurulu üyelerinin basiretli iş adamı gibi davranma baskısı altında çalışmaları önlenmiş olup, kendi akibetlerini düşünmekten çok, şirket yararına çalışmalar yapacağı aşikardır.

Kaynakça

Ayhan, R., Çağlar, H., & Özdamar, M. (2022). *Şirketler hukuku genel esaslar* (4. baskı). Yetkin Yayınları.

Bahtiyar, M. (2021). *Ortaklıklar hukuku* (15. baskı). Beta Yayınları

Bilgili, F., & Demirkapı, E. (2021). *Şirketler hukuku* (8. baskı). Dora Yayınları.

Bozkurt Yaşar, S. (2018). Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri aleyhine şirket adına sorumluluk davası açılmasına karar vermeye yetkili organ. *BATİDER*, *34(1),* 137-168.

Bozkurt, T. (2009). Türk Ticaret Kanunu ve tasarısı çerçevesinde anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu. *TBB Dergisi, (83),* 155-188.

Dedeağaç, E., & Sapan, O. (2013). *Anonim şirketlerde yönetim kurulu ve sorumluluğu.* ARCS Ofset Matbaacılık.

Dinç, S. (2016). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluk hâlleri. *Ankara Barosu Dergisi,0*(4), 141-175.

Doğanay, İ. (1994). Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin "hukuki" sorumlulukları. *BATİDER*, *17*(3), 62-82.

Eren, F. (2017). *Borçlar hukuku genel hükümler* (22. baskı). Yetkin Yayınları.

Göktürk, K. (2011). Amerika, Alman, İsviçre ve Türk hukukunda işadamı kararı ilkesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2*(2), 207-247.

Güney Akdağ, N. (2008). Anonim şirketlerde azledilen yöneticilerin tazminat hakları. *AÜHFD, 57*(1), 1-34.

Helvacı, M. (2013). Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunda farklılaştırılmış teselsül, *GUHFD*, *12*(2), 77-96.

İmregün, O. (2005). *Kara ticareti hukuku dersleri* (13. baskı). Filiz Kitabevi.

Karahan, S., & Arslan, İ. (2013). *Şirketler hukuku* (2. baskı). Mimoza Yayınları.

karararama.yargitay.com.tr (İçtihat Bilgi Bankası).

Kayar, İ. (2018). *Ticareti hukuk dersleri* (5. baskı). Seçkin Yayınları.

Kizir, M. (2011). Yargıtay kararları ışığında basiretli işadamı gibi hareket etme yükümlülüğünün sözleşmenin değişen şartlarına uyarlanmasına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19*(2), 245-282. https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.90

Koç, H. (2020). Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin farklılaştırılmış teselsül ilkesi uyarınca sorumluluklarına genel bir bakış. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD)*, *3*(1), 62-82.

Oğuzman, K. M., & Öz, T. M. (2020). *Borçlar hukuku genel hükümler* (15. baskı). Vedat Yayıncılık.

Poroy, R., Tekinalp, Ü., & Çamoğlu, E. (2021). *Ortaklıklar hukuku I* (15. baskı). Vedat Yayıncılık.

Pulaşlı, H. (2009). Türk Ticaret Kanunu tasarısına göre anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü ve müteselsil sorumluluğu, *BATİDER*, (25), 27-63.

Pulaşlı, H. (2022a). *Şirketler hukuku genel esaslar* (8. baskı). Adalet Yayınları.

Pulaşlı, H. (2022b). *Şirketler hukuku şerhi* (4. baskı) Adalet Yayınları.

sinerjimevzuat.com.tr (İçtihat Bilgi Bankası).

Şener, O. H. (2015). *Teorik ve uygulamalı ortaklıkları hukuku ders kitabı* (2. baskı).Seçkin Yayınları.

Üçışık, G., & Çelik, A. (2013). *Anonim ortaklıklar hukuku* (1. baskı). Adalet Yayınları.

Zevkliler, A. (2021). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri* (21. baskı). Vedat Kitapçılık.